

RECORD DE PERE ALBERCH, EVOLUCIONISTA HETERODOX

Xavier Bellés*

Capvespre del 14 de març de 1998. Fa molt de vent. Tant, que es filtra fins i tot pel bell claustre del monestir de Santa Maria de l'Estany, a la comarca catalana del Bages. Les sirenes de doble cua dels capitells romànics ens miren amb els seus ulls mil·lenaris. Un lloc massa bonic per a un esdeveniment tan trist. Perquè hem vingut a donar el darrer adéu a l'amic Pere Alberch, mort inesperadament, a Madrid, el dia abans. Al matí llegíem les lacòniques esqueles als diaris: Pere Alberch, professor d'investigació del CSIC. Pere Alberch, membre de l'IEC. Pere Alberch això i allò. Rètols de corporació, mots de comiat de familiars i amics, i poca cosa més. Hi ha, però, moltes més coses, que no hi caben en una esquela, és clar, però que són bones de recordar ara.

Pere Alberch va néixer a Badalona, al Barcelonès, l'any 1954. Acabat el batxillerat marxà a Anglaterra, i després als Estats Units, on féu la carrera de biologia a la Universitat de Kansas, per acabar-la el 1976, graduat amb honors. Després es traslladà a la Universitat de Califòrnia, a Berkeley, on exercí els càrrecs de conservador ajudant al Museum of Vertebrate Zoology (del 1976 al 1977), professor ajudant (del 1977 al 1979), i investigador ajudant (del 1977 al 1980). En aquesta universitat féu la seva tesi doctoral sobre morfogènesi i evolució en amfibis, que acabà el 1980. Aquest mateix any es traslladà a la Universitat de Harvard, a Cambridge (Massachusetts), on ocupà els càrrecs de professor ajudant de biologia i de conservador ajudant d'herpetologia, al Museum of Comparative Zoology. El 1985 fou nomenat professor associat de biologia de la Universitat de Harvard, posició que exercí fins el 1989, en què es traslladà a Madrid per ingressar en el CSIC com a professor d'investigació, i fou nomenat director del Museo Nacional de Ciencias Naturales, càrrec que ocupà fins fa poc.

De la seva tasca investigadora són particularment importants les seves aportacions a les bases mecàniques de la morfogènesi, treballant amb salamandres. El 1982 publicà un treball titulat "Developmental constraints in evolutionary processes", dins del llibre *Evolution and Development* editat per J. T. Bonner, que esdevingué una pedra de toc en el marc de les

idees sobre evolució biològica de l'època. Pere Alberch va qüestionar les teories ultraseleccionistes que expliquen els processos del desenvolupament estrictament a partir de fenòmens d'adaptació. Defensà que en els fenòmens d'adaptació se superposen constriccions intrínseques del procés físic i mecànic del desenvolupament. I... encetà un energètic debat que encara dura a hores d'ara. El seu treball "Developmental constraints and Evolution", publicat al *Quarterly Review of Biology* el 1985, juntament amb J. Maynard Smith, R. Burian, S. Kauffman, J. Campbell, B. Goodwin, R. Lande, D. Raup i L. Wolpert, constitueix una síntesi d'aquestes noves idees que ha esdevingut clàssica en biologia evolutiva.

A part d'aquests treballs, escau destacar també la seva tasca en el camp de la museologia i dels problemes de la biodiversitat, temes que tenia gran interès a desenvolupar al Museo Nacional de Ciencias Naturales, a Madrid, on s'instal·là el 1989. Retornat d'Amèrica, vaig tenir el goig de fer la seva presentació a l'Institut d'Estudis Catalans, on ingressà com a membre corresponent l'any 1994. Això em va permetre saber un xic més dels seus projectes, que eren molts. Tanmateix, el seu pas per la direcció del Museo de Madrid fou escadusser i no gaire agraït. Em consta que hi posà el millor del seu entusiasme, i que se l'arribà a estimar, el Museo. Però les circumstàncies, en especial les generals –vull dir de política científica, si és que aquests mots tenen algun sentit en aquest país– no hi varen col·laborar gaire. Tal vegada fou un amor incomprens, com passa sovint amb els amors.

En els darrers temps els seus ulls s'adreçaven a València, vers el projecte de l'Institut de Biodiversitat, del qual parlava sovint i amb molta il·lusió. Il·lusió, sempre la il·lusió. Havia entès bé la idea del projecte i l'havia feta seva. Com sempre, i ara tal vegada una mica més, hauria abocat el seu millor entusiasme. No va poder ni començar. Gran llàstima. Per tots.

* Centre de Recerca i Desenvolupament.
(CSIC, Barcelona)